

„Studii și cercetări de onomastică și lexicologie” (SCOL), Anul X, Nr. 1–2, 2017, 334 p.

Daniela Butnaru*

Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Str. Th. Codrescu 2, 700481 Iași, România

Grație efortului echipei redacționale condusă de doamna profesor Silvia Pitiriciu de la Universitatea din Craiova, SCOL apare anual și are un număr consistent de contribuții semnate atât de cercetători cu experiență în onomastică și lexicologie, cât și de tineri încă la început de drum, interesați de aceste domenii. Redactarea textelor în limbile engleză și franceză, publicarea lor și în format electronic [online], precum și indexarea în importante baze de date internaționale favorizează accesul la informațiile din revistă. Volumul din 2017 este dedicat Ioanei Vintilă-Rădulescu, despre care scrie cu emoție, în primele pagini, Dragoș Vlad Topală.

Plecînd de la observația că toponimele formate de la nume de grup sînt extrem de numeroase, Iustina Burci își propune să analizeze, folosind materialul publicat în *Dicționarului toponimic al României. Muntenia*, existența unor nume topice provenite din nume de grup, rezultate prin derivare cu diferite sufixe colective de la același cuvînt (*Names of Places with Pair Suffixes, in the Toponymy of Muntenia*, p. 19–29). Deși din titlu reiese că va fi vorba de toponime formate cu perechi de sufixe, la p. 22–26 sînt prezentate diverse dublete/triplete de nume de grup (care s-au transformat ulterior în toponime) formate de la baze identice sau foarte asemănătoare cu diverși „formanți”, cum ar fi: *-ani/-eni* (din toponimul *Argeș* au rezultat numele de grup *argeșani* și *argeșeni*), *-ani/-ăști/-ești* (de la numele de persoană *Cioara/Cioară* au rezultat *ciorani*, *ciorăști*, *ciorești*¹), *-ani/-eni/-ești* (de la toponimul *Buda* s-ar fi format *budani*, *budeni* și *budești*), *-ești/-oci* (de la *Homocea* provin *homocști* și *homoci*²), *-i/-ii* (de la apelativul *josean* au rezultat numele de grup *joseni* și *josenii*³) etc. Pentru a observa formarea

numelor de grup cu diferiți formanți echivalenți, ar fi fost foarte interesant să se ia în discuție doar nume de locuri care au două sau mai multe variante formale, dar care trimit la același referent, așa cum se dau cîteva exemple la p. 29. Autoarea susține că sufixul *-ești* nu este folosit exclusiv pentru formarea de nume de locuri pornind de la antroponime și exemplifică cu toponime precum *Piscurești*, provenit de la numele de grup omonim, care ar fi format, la rîndul său, de la toponimul *Piscuri* (p. 20), *Cuibesti*, care ar proveni de la un toponim *Cuibu* (p. 22), *Budești*, avînd la origine un nume de loc *Buda* (p. 23) ș.a. Ne-ar fi plăcut să fie aduse mărturii din documente sau din anchete de pe teren, care să dovedească derivarea cu sufixul *-ești* de la nume de locuri! Nu este suficientă citarea lui Iorgu Iordan, în lucrarea *Toponimia românească* existînd și erori, tocmai pentru că autorul nu a folosit informații din anchete și culegeri de documente. O preluare critică a etimologiilor din dicționar ar fi fost mai indicată pentru realizarea studiului. Să luăm ca exemplu toponimele *Budani*, *Budeni* și *Budești*, formate de la numele de grup omonime, la a căror origine ar sta toponimul *Buda* (p. 22–23). Consultînd primul volum al *Dicționarului toponimic al Munteniei*, aflăm că toponimul *Budani* desemnează o parte din satul Cărpeniș, comuna Cepari, județul Argeș, *Budeni* a desemnat un sat din aceeași comună argeșeană Cepari, contopit la 1956 cu satul Cărpeniș (ne punem întrebarea dacă *Budeni* nu este de fapt doar o variantă a numelui *Budani*), iar *Budești* ar fi numele unei părți de sat în comuna Cepari. Din monografia *Comuna Cepari, județul Argeș. Trepte în timp* (Pitești, Editura Ordessos, 2008), realizată de Ion I. Năstase, Elena I. Stătică, aflăm că în satul Cărpeniș existau la

* Adresă de corespondență: d_butnaru@yahoo.com.¹ *-ăști* este de fapt sufixul *-ești* cu *-e-* velarizat, deci nu ar trebui tratat separat.² *Homoci* nu este rezultatul sufixării cu *-oci*, ci reprezintă ori un plural al antroponimului *Homocea*, ori o formă grafică, de la 1870, a toponimului *Homocea* (în dicționar ambele toponime, *Homocea* și *Homoci* sînt definite ca moșie în satul Cîmpulunganca, comuna Mărgăritești din Buzău, prima atestată la 1908, a doua la 1870, deci este vorba, credem, de două variante ale aceluiași nume de loc).³ E clar că este același apelativ, plural nearticulat și plural articulat, așadar o astfel de diferențiere nu își are locul aici.

începutul secolului al XX-lea mai multe persoane cu numele de familie *Budan* (p. 67), ceea ce înseamnă că oiconimul *Budani* provine de la numele de familie *Budan*⁴ la plural și nu de la un toponim *Buda*; în satul alăturat, Urluiești, unde este și un drum numit *Budești*, sînt atestați în aceeași perioadă localnici cu numele de familie *Buda* și *Budescu* (p. 62, 71 și 72), așadar este mai plauzibilă originea antroponimică a toponimului *Budești*. O ultimă observație: în comuna Traian din județul Brăila nu există un sat numit *Ulmeasca*, cum se menționează la p. 20, ci *Urleasca*.

Titlul articolului semnat de Dumitru Carabaș de la Universitatea „Ovidius” din Constanța promite să prezinte *Some elements of the Bulgarian influence on Aromanian onomastics* (p. 30–40). Citind articolul, ne-am întrebat ce înțelege autorul prin „elemente ale influenței bulgare”? Pentru că pentru antroponimele din lista prezentată la p. 33–38 (numită „Bulgarian elements in Aromanian onomastics”) sînt propuse ca etimon cuvinte provenind din bulgară, sîrbă, turcă, română, ucraineană, greacă, celtică, gotică, arabă, latină, sanscrită, aromână, de cele mai multe ori pentru același antroponim existînd mai multe sugestii de etimologie, din limbi/dialecte diferite; sau în dreptul unor nume se precizează că originea este necunoscută, autorul propunînd totuși, cîțiva termeni din diverse limbi, care seamănă cu numele de persoană analizat. Redăm aici cîteva exemple: „*Galîu*, NN [nickname] < u.t. [uncertain etymology], *Gallus*, TN [toponim] *Galul*, Bg. *Galo*” (p. 36), „*Mircea*, MGN [male given name] < *mir* – Bg. мир ‘peace, harmony, understanding’, or ‘world’, *mer-*, Gr. *μωρος-*, Celtic *maros*, Gothic *mar* ‘praise’, Rom. *a mări*, *a mărturisi* or Indo-European *mer*, *mor*, *mar* ‘man, young man / woman, young woman’; *Mirciu*, *Mirela*, *Mirșavela*” (p. 36); „*Vulcănescu*, SN [surname, family name] < *Vulcan* + suff. *-escu*, *Vulcan*” (p. 38). Din păcate, Dumitru Carabaș nu precizează nici de unde a selectat lista antroponimelor, nici de unde a ales fiecare propunere etimologică, nu aplică norme ale cercetării onomastice, ale documentării și ale etimologiei, ceea ce afectează calitatea articolului.

Vlad Cojocaru semnează articolul *La dénomination toponymique personnelle et l'évolution sociale* (p. 41–49), în care își propune să urmărească „șansele” pe care le au formațiile pretoponimice

(adică propoziții prin care se identifica un loc) de a deveni toponime urmărind documente vechi din primul volum al colecției *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*. Autorul prezintă mai multe cazuri de identificare a unui sat sau teren în funcție de diverse elemente (obiecte geografice, reperi, foști sau actuali proprietari), analizînd cum forme pretoponimice, dar și alte forme de denotație, precum sintagmele (din care autorul reface o identificare prin propoziție) indicau, cu precizie mai mare sau mai mică, amplasarea. De asemenea, observă în ce măsură schimbarea proprietarilor determină înlocuirea numelor de sate; de exemplu, cînd lui Oancea, fiul lui Cîndea, i se dăruiește „seliștea lui Drăgoi”, toponimul a rămas în această fază, consideră autorul. Însă mărturiile scrise din perioada veche sînt puține, încît nu putem fi siguri dacă la un moment dat satul nu s-a chemat **Oancea* sau **Oncești*, iar ulterior a fost desființat sau inclus în alt sat. Așa cum remarcă și autorul, o privire pe o perioadă mai extinsă ar fi și mai interesantă, pentru că ar surprinde probabil mai multe aspecte ale evoluției sistemului denominativ de la faze pretoponimice la cele toponimice. Din păcate, nu știm din neatenția cui, citatele din documente sînt redată în text în franceză, aceasta fiind limba în care a fost redactat articolul, iar pentru majoritatea se dă cîte o notă de subsol cu respectivul citat (redat identic sau foarte asemănător) tot în franceză!

Silvia Pitiriciu observă că unele mănăstiri au preluat numele locului unde sînt amplasate și, plecînd de la o listă cu 50 de nume de mănăstiri românești, autoarea realizează o clasificare a denumirilor acestora, însoțită de exemple și explicații ale originii toponimelor care au stat la baza stabilirii denumirilor acelor așezăminte religioase (*Le rôle de la toponymie dans la fixation des noms de monastères*, p. 50–59). Cîteva dintre etimologiile propuse nu conving; de exemplu, numele satului *Brădicești*, de la care și-a luat denumirea și mănăstirea omonimă, nu s-a format de la substantivul comun *brad*, ci, așa cum dovedesc documentele, de la numele de persoană *Bradici* (cf. *Documenta Romaniae Historica, A. Moldova*, volumul I, p. 213).

Viorica Răileanu explică, în articolul *Le « crépuscule » des noms de baptême. Connotations insolites*, (p. 60–68), de ce unele prenume nu mai sînt preferate

⁴Mai multe familii *Budan* există și astăzi în satul Cărpeniș.

de părinți. Acestea sînt foarte vechi (*Badea, Bucur, Mușat* ș.a.) sau, ca urmare a folosirii lor în diverse expresii și contexte, au obținut sensuri peiorative (*Marghioala, Tănase, Tanda* și *Manda* etc.). Nu știm cît de cunoscute sînt expresiile date și sensurile negative căpătate de astfel de prenume (de exemplu, Tănase = „om insensibil”, p. 62), probabil unele dintre ele sînt evitate pentru că pur și simplu nu mai sînt la modă, iar cîteva sînt percepute în prezent mai degrabă ca nume de familie (*Tănase, Stan, Chirică*).

Dragoș Vlad Topală și-a propus să analizeze numele alese de producătorul de automobile Ford pentru a-și boteza modelele. Explicațiile denumirilor sînt bine documentate, incursiunea în timp interesantă.

Revista conține, ca de obicei, și o substanțială secțiune cu articole de lexicologie. În articolul *Semantic Analysis of “Black and White” Idioms in Greek, Polish, Russian and Serbian* (p. 77–91), Panagiotis Asimopoulos grupează, în funcție de conotație, diverse expresii sau sintagme din limbile greacă, polonă, rusă și sîrbă, conținînd cuvintele *alb* și *negru*; echivalente ale multora dintre ele există și în română (*alb ca hîrtia, cap/păr alb, sportul alb, magie neagră, zile negre, negru ca noaptea, negru pe alb* etc.) și ar fi fost foarte interesant dacă în text erau cuprinse și explicații ale originilor acestor expresii. Subiecte din domeniul onomasticii sînt tratate și în articolele semnate de Inga Druță și Ana-Maria Mincu (*Appellativization in the Colloquial-Argotic Language*, p. 118–123), care prezintă cîteva cazuri de deonimizare, și de Anatol Eremia (*The Derivation of Proper Names: Semantic Procedures*, p. 124–136⁵), care dă exemple de „derivare semantică” (sintagma desemnează, în opinia autorului, procesul de îmbogățire a vocabularului prin acumularea de sensuri în cazul diverselor cuvinte comune sau proprii). Se înscriu în aria terminologiei juridice articolele semnate de Simina Badea (*The Prefix Dis- in Legal Language*, p. 92–101), Alina Gioroceanu (*Procedural Relationship Dynamics in Encoding Parties in a Civil Trial*, p. 146–151), Manuela Lavinia Istrătoaie, Diana Dănișor (*Don et donation. Considérations terminologiques et juridiques*, p. 152–158), Cristina Stanciu (*Sur le*

contrat de transport routier de marchandise en trafic interne et les termes spécifiques à cette matière, p. 213–220). Nicoleta Mihai realizează un interesant studiu despre *La propagande dans le langage communiste roumain* (p. 159–180), în care urmărește, diacronic, principalele caracteristici ale discursului din „Scînteia”, publicația oficială a Partidului Comunist Român, în perioada cînd Nicolae Ceaușescu s-a aflat la putere. O continuare a unor cercetări mai vechi, între care teza sa de doctorat *Termeni păstorești în limba română (pe baza ALR)*, este articolul lui Ion Popescu-Sireteanu *Des lexèmes interjectionnels dans l’usage pastoral* (p. 181–206), care cuprinde o listă de interjecții (dar și cuvinte formate de la acestea) prezente în vocabularul păstorilor; termenii au fost adunați din numeroase lucrări de lingvistică și folclor, din dicționare și atlase lingvistice, din monografiile sau opere literare. Analize ale unor cîmpuri semantice realizează Corina Mihaela Geană, *The Semantic Field of the Word “Man / Men”* (p. 137–145) și Adela-Marinela Stancu, *Le Champ sémantique du mot bleu* (p. 221–230).

În secțiunea dedicată lexicologiei sînt incluse, de asemenea, articole redactate de Dana Dinu, *Varro on Lexical Creation in Latin* (p. 102–117), Simona Nicoleta Staicu, *Medical Jargon: Collocations, Typologies, Distribution* (p. 207–212), Mădălina Strechie, *Military Latin and Its Impact on Mentalities (III)* (p. 231–236) și Mariana Vârlan, *Small vs. Capital Letter in the Writing of the Recent Noun Derivatives in the Present Journalism* (p. 237–242).

Ca în fiecare număr, găsim în paginile revistei „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie” contribuții ale tinerilor cercetători în aceste domenii (Alina Dănilă, *Trade Names of Pastries: Pies*; Loredana-Maria Ghioală, *Neological Lexis in Cartea Nuntii* by G. Călinescu; Ionela Denisa Nica, *Des nomes propres aux nomes d’objects*; Corina-Agnana Pasăre, *Des toponymes aux noms des éléments chimiques*⁶; Loredana-Georgiana Popescu, *Xenisms of Spanish Origin in the Work Impresii asupra literaturii spaniole* by G. Călinescu; Angelica Preda, *De la terminologie textile: la laine*), recenzii și prezentări de carte, cronici ale unor simpozioane, precum și o

⁵Versiunea în limba română a acestui articol a fost publicată în revista „Philologia” a Academiei de Știință a Moldovei (nr. 3–4/2017, p. 54–66, [online]).

⁶După părerea noastră, cazurile discutate de autoare nu sînt rezultate ale antonomazei, cum se afirmă în articol, ci sînt denumiri alese în cinstea localității/regiunii/țării de origine a cercetătorului sau după denumirea unui loc unde respectivele elemente chimice se găsesc în abundență ori au fost descoperite.

selecție de titluri nou apărute.

Am consultat multe din volumele anterioare ale revistei „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie”, pe unele din ele le-am prezentat cu diverse ocazii și le-am apreciat pentru valoarea și diversitatea articolelor. Cu siguranță au prețuit-o mulți alții, dovadă numărul mare de cercetători care publică aici, indexarea ei în mai multe baze de date

internaționale și cotarea cu B în urma procesului de evaluare din 2012 a CNCS. Este lăudabil faptul că revista apare în mod constant (volumul din 2017 este al X-lea), că are articole de calitate superioară (ne dorim să credem că „scăpările” din numărul de față sînt accidente) și așteptăm cu interes numerele următoare.